

סיכום הדף היומי שקלא וטריא בבא קמא לח

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במו שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעלו נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עובדיה חיים בן רחל זיל
ת.ג.צ.ב.ה

[משנה] שור של ישראל שנגח שור של כנעני פטור

הגמרא מקשה מדוע יש הבדל בין שור של ישראל שנגח של גוי, שפטור, ולבין שור של גוי שנגח של ישראל, שחייב.

אמרי ממה נפשך!

אי רעהו דוקא - דכנעני כי נגח דישאל נמי ליפטור!

ואי רעהו לאו דוקא - אפילו דישאל כי נגח דכנעני נחייב?

א. א"ר אבהו אמר קרא עמד וימודד ארץ ראה נראה בעיניו ויתר והפקירם גוים ויתפוצצו שבר הררי שרי האומות עד לעולם שחו ושפלו גבעות עולם הליכות לה' הראה להם שכל מהלכו של עולם שלו הוא.

ודורש את הפסוק:

ראה שבע מצות שקיבלו עליהם בני נח כיון שלא קיימו עמד והתיר¹²⁵ ממונ

לישראל. [לקמן יתבאר המ"ד שדרש את הפסוק לענין אחר.]

ב. רבי יוחנן אמר מהכא הופיע גילה ממונ מהר פארן מפארן, והיינו כשסיבב

והחזיר התורה על כל האומות ולא קבלוה, הופיע ממונ לישראל.

להלן ברייתא שמביאה את הדרשות הנ"ל:

תניא נמי הכי שור של ישראל שנגח שור של כנעני, פטור.

שור של כנעני שנגח שור של ישראל, בין תם בין מועד, משלם נזק שלם - שנאמר

עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים.

ואומר - הופיע מהר פארן.

מאי ואומר? מדוע לא יכולים ללמוד מהפסוק הראשון בלבד.

וכי תימא האי עמד וימודד ארץ מבעי ליה: לכדרב מתנה, וכדרב יוסף, לכך מביאה

פסוק אחר:

ת"ש הופיע מהר פארן מפארן הופיע ממונ לישראל.

שבע מצות שנצטוו בני נח ולא קיימו - השלכות

עכשיו הגמרא מביאה את דרשת רב מתנה ורב יוסף בפסוק הנ"ל.

א"ר מתנה -

עמד וימודד ארץ ראה וכו' מה ראה ראה שבע מצות שנצטוו עליהן בני נח ולא

קיימום, עמד והגלה אותם מעל אדמתם כגון כפתורים היוצאים מכפתור וכן אומות

הרבה.

ומאי משמע דהאי ויתר לישנא דאגלוויי הוא?

כתיב הכא ויתר גוים וכתוב התם לנתר בהן על הארץ - ומתרגם לקפצא בהון על

ארעא.

דרב יוסף -

עמד וימודד ארץ ראה וכו' מה ראה ראה שבע מצות שקיבלו עליהם בני נח ולא

קיימום, עמד והתירן להם.

(קושיה) איתגורי אתגור?! א"כ מצינו חוטא נשכר?!

(תירוץ) אמר מר בריה דרבנא לומר שאפילו מקיימין אותן אין מקבלין עליהן שכר.

(קושיה) ולא?! והתניא -

ר"מ אומר מנין שאפילו נכרי ועוסק בתורה, שהוא ככהן גדול - ת"ל אשר יעשה

אותם האדם וחי בהם: כהנים ולוים וישראלים לא נאמר, אלא אדם¹²⁶ - הא למדת

שאפילו נכרי ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול¹²⁷.

(תירוץ) אין מקבלים עליהן שכר כמצווה ועושה אלא כמי שאינו מצווה ועושה:

דא"ר חנינא גדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה.

ת"ר וכבר שלחה מלכות רומי שני סרדיוטות שוטרים אצל חכמי ישראל למדונו תורתכם. קראו ושנו ושלו.

בשעת פטירתן אמרו להם דקדקנו בכל תורתכם, ואמת הוא, חוץ מדבר זה שאתם אומרים שור של ישראל שנגח שור של כנעני פטור של כנעני שנגח שור

של ישראל בין תם בין מועד משלם נזק שלם שחכמים לא גילו להם את הטעם של

מפני הסכנה.

וכך היו מתקשים:

ממ"נ?!

אי רעהו דוקא - אפילו דכנעני כי נגח דישאל ליפטור?

ואי רעהו לאו דוקא - אפילו דישאל כי נגח דכנעני לחייב?

ודבר זה אין אנו מודיעים אותו למלכות.

רב שמואל בר יהודה שכיבא ליה ברתא.

אמרו ליה רבנן לעולא 'קום ניזיל נינחמיה'.

אמר להו 'מאי אית לי גבי נחמתא דבבלאי? דגידופא כלפי מעלה הוא דאמרי

מאי אפשר למיעבד?!' - הא אפשר למיעבד עבדי' והיינו הגידוף, שאם היה בידם

לעשות היו עושים, והרי ה' הוא הממית.

אזל עולא הוא לחודאי גביה.

[עד כאן דף לח עמוד א]

וכך ניחם רב שמואל בר יהודה:

א"ל ויאמר ה' (אל משה) אל תצר את מואב ואל תתגר במ מלחמה - וכי מה עלה

על דעתו של משה לעשות מלחמה שלא ברשות?!

אלא נשא משה ק"ו בעצמו אמר: ומה מדינים, שלא באו אלא לעזור את מואב,

אמרה תורה צרור את המדינים והכיתם אותם מואבים¹²⁸ עצמן לא כל שכן?!

אמר לו הקב"ה לא כשעלתה על דעתך עלתה על דעתי, שתי פרידות טובות יש

לי להוציא מהן: רות המואביה ונעמה העמונית.

והלא דברים ק"ו ומה בשביל שתי פרידות טובות חס הקב"ה על ב' אומות

גדולות ולא החריבן, בתו של רבי אם כשרה היא וראויה היא לצאת ממנה דבר

טוב על אחת כמה וכמה דהוה חיה?!

בנות לוט הבכירה והצעירה - עונשם ושכרם

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה, אפילו

שכר שיחה נאה:

דאילו בכירה דקאמרה מואב, והיינו לשון פריצות שהוא אביה, אמר לו הקב"ה למשה

אל תצר את מואב ואל תתגר במ מלחמה - מלחמה הוא דלא, הא אנגריא עביד

בהו, להשתעבד בהם ולהביא להם מים ומזון. [כמו שלא חסה על כבוד אביה, נענשה שלא

יחוסו על כבודם, ולהשתעבד בהם¹²⁹.]

שהיה לנו בקום עלינו אדם וי"ל דבמקום שמזכיר השם מזכיר עובדי כוכבים בלשון אדם כלומר

דבר חלש נולד מאדם וכן גבי חירם (יחזקאל כח) אתה אדם ולא אל וכן מה יעשה לי אדם

(תהלים קיח) וריב"א הקשה מדכתיב (ישעיה מג) ואתן אדם תחתיו [הפסוק מתכוון לגוי ומכנה

אותו בלשון אדם] ותירץ דדרשין ואתן אדם תחתיו גבי ההוא רומאה בפרק בתרא דברכות

(דף סב:) והא דאמר בהשולח (גיטין דף מז.) יש קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל לחפור בה

בורות שיחין ומערות מדכתיב והארץ נתן לבני אדם [וכולל גוים] בני אדם משמע אדם הראשון:

¹²⁷ תוספות ד"ה הרי הוא ככהן גדול. הא דנקט כהן גדול משום דדרשין בסוטה (דף ד:) יקרה

היא מפנינים מכהן גדול הנכנס לפני ולפנים.

¹²⁸ תוספות ד"ה מואבים עצמן לא כל שכן. וא"ת תינח מואב, אדומי ועמון מאי איכא למימר

[וגם בהם התורה אסרה, וישנם בק"ו] וי"ל דאצטריך לאסור בהן אנגריא [שעבוד] שהיו מותרים,

דאנגריא היה עושה שלא ברשות ואע"פ שמזכיר ב' פרידות, על עמון לא אצטריך [לתלות

בנעמה, כי לכתחילה לא היה למשה התר] אלא משום מואב:

¹²⁵ תוספות ד"ה: עמד והתיר ממונ לישראל. משמע דוקא בעיני זה שנגח שור שלנו שור

שלה [ע' מהרש"א] ולמ"ד בפ' בתרא (לקמן דף ק"ג). גזל כנעני אסור ניחא אבל למ"ד מותר

קשה:

¹²⁶ תוספות ד"ה אלא האדם. תימה הא אין עובדי כוכבים קרויין אדם כדתיא בפ' המקבל

(ב"מ קיד:) אמר רשב"י אין קברי העובדי כוכבים מטמאים באהל שנאמר אדם כי ימות באהל

אתם קרויים אדם ואין העובדי כוכבים קרויים אדם ובפ' ד' מיתות (סנהדרין דף נט. ושם) פי'

בקונטרס ד"ר דהכא כרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון בן יוחי בפרק הבא על יבמתו (יבמות

דף סא. ושם) ורבינו תם מפרש דיש חילוק בין אדם להאדם תדע מדפריך ביבמות מקראי

דנביאים ולא פריך מקראי דתורה דהאדם והבהמה אשר ימצא בשדה (שמות ט) אך התם היו

קודם מתן תורה. וא"ת א"כ הוה ליה למימר אדם ולא נאמר אלא האדם לאו פירכא היא דהך

ברייתא מתייא בת"כ וטובא איכא התם בכי האי גוונא דקתני התם וכן הוא אומר (ישעיה כו)

פתחו שערים (ראשית) ויבא גוי וגו' ויבאו כהנים לויים וישראלים לא נאמר אלא לטובים הא למדת שאפילו נכרי

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא לח

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעלו נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עובדיה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

לעומת זאת, לגבי הצעירה:

צעירה דקאמרה בן עמי - א"ל הקב"ה למשה וקרבת מול בני עמון אל תצורם ואל תתגר בם **כלל דאפילו אנגריא לא תעביד בהו.**

ואמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יהושע בן קרחה לעולם יקדים אדם לדבר מצוה, שבשביל לילה אחת **שקדמתה בכירה** לצעירה, קדמתה ארבע דורות לישראל עובד ישי ודוד ושלמה. [כיוון שכיונה שיהא קיום לעולם, קיבלה שכן מלכות, שהיינו עניין של קיום העולם, שאלמלא מוראה של מלכות איש את רעהו בלעו.]

ואילו **צעירה עד רחבעם** בן שלמה דכתיב ושם אמו נעמה העמונית.

כותים – האם גרי אריות או גרי אמת / והאם קנסו בהם

ת"ר-

א. [ת"ק] שור של ישראל שנגח שור של כותי, פטור, קנסו שלא יטמעו ישראל בבנותיהם.

ושל כותי שנגח שור של ישראל, תם משלם חצי נזק, אך לא גזרו שישלם נזק שלם, ומועד משלם נזק שלם.

ב. ר"מ אומר שור של ישראל שנגח שור של כותי, פטור.

ושל כותי שנגח שור של ישראל, בין תם בין מועד, משלם נזק שלם.

למימרא דסבר ר"מ כותים גרי אריות הן-קל.

להבנת העניין: כתם מאישה ישראלית אינו מטמא מן התורה, שהרי לא ראתה מגופה, וחכמים גזרו טומאה מדרבנן. ולעומת זאת אשה גויה אפילו דם מגופה טהור מן התורה אך גזרו עליו כל זמן שהוא עדיין לח, אכן לגבי כתמים לא גזרו עליהם.

קושיה) ורמינהי כל הכתמים הבאים מרקם:

א. [ת"ק] טהורים – שרובם גוים.

ב. רבי יהודה מטמא, מפני שהן גרים וטועים – סובר שרובם לאו גוים, אלא גרים, ודמם טמא, אלא שהם טועים ומחשיבים את עצמם כגוים.

מבין הנכרים: טהורים.

מבין ישראל ומבין הכותים טמאים, מבין ישראל, דהיינו הנמצאים בעיר שרובה ישראל במקום הפקר טהורים, שהיו מצניעים שלא יטמאו בהם, ומבין הכותים:

א. ר"מ מטמא – אמנם הם כישראל.

ב. וחכמים מטהרין שלא נחשדו (ישראל) על כתמיהן.

אלמא קסבר ר"מ כותים גרי אמת הם.

(תירוץ) א"ר אבהו קנס הוא שקנס ר"מ בממונם שלא יטמעו בהם, אלא שהוא קנס יותר מחכמים, ששור תם משלם נזק שלם.

(קושיה) מתיב רבי זירא ואלו נערות שיש להם קנס: הבא על הממזרת, ועל הנתניה, ועל הכותית.

ואי ס"ד קנס ר' מאיר בממונם ה"נ נקנסו כדי שלא יטמעו בהן – שלא יקבלו קנס אם אדם אנס אותן.

(תירוץ) אמר אביי כדי שלא יהא חוטא נשכר קלא, שהמאנס לא ישלם כלום.

(קושיה) ונתביה לעניינים?

(תירוץ) אמר רב מרי משום דהוי ממון שאין לו תובעים – שאם עני יתבע אותו בב"ד ידחה אותו שרוצה ליתן לעני אחר.

[עד כאן דף לח עמוד ב]

יכולה למחות כשהגדילה לא היה לה קנס, לא דמי דהתם הוא דמן הדין אין לה קנס כלל [שאם היה הדין שיכולה למחות היא גויה ממש] ומשום שלא יהא חוטא נשכר לא אמר דניתן לה הואיל ומן הדין אין לה אבל הכא דמן הדין יש לה אלא משום דבעיא למקנסה סברא הוא דמשום שלא יהא חוטא נשכר מוקמינן לה אדינא ובפרק אלו נערות (כתובות דף לו:) אית ליה שלא יהא חוטא נשכר בבת ישראל שבויה משום דמוקמינן לה אקדושתה:

קל תוספות ד"ה גרי אריות הן. וזע"ג דפסקין בסוף פ"ק דיבמות (דף טז). הלכה דגרי אמת כולן [ר"ל אפילו שנתגייר מסיבה שלילית] הני מילי היכא שמתגיירים לגמרי [ועברו את כל התהליך של הגירות] אבל גרי אריות דהכא לא נתגיירו לגמרי כדכתיב בקרא את ה' היו יראין ואת אליהם היו עובדין ומ"ד גרי אמת סבר דלבסוף נתגיירו לגמרי: קלא תוספות ד"ה שלא יהא חוטא נשכר. והא דמשמע בפ"ק דכתובות (דף יא. ושם) דלית ליה לרבא האי טעמא גבי גירות שנתגיירה פחותה מבת ג' שנים דמשמע ליה לרבא שאם היתה

שיקלא וטריא

סיכום הדף היומי

בבא קמא לט

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעילוי נשמת
דינה ליבה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

מתניתין

- 1) שור של פקח שנגח שור של חרש שוטה וקטן, חייב.
- 2) ושל חרש שוטה וקטן שנגח שור של פקח, פטור – והיינו שור תם בלבד שגובה ומגופו (מטלטל), ולא מעמידים אפטרופוס לגבות מטלטלים.
- 3) שור של חרש שוטה וקטן שנגח בית דין מעמידין להן אפטרופוס ומעידין להן בפני אפטרופוס.
- 4) נתפקח החרש, נשתפה השוטה, והגדיל הקטן חזר לתמותו דברי ר"מ. רבי יוסי אומר הרי הוא בחזקתו.
- 5) שור האצטדין שמיחד לנגיחות ומלמדים אותו לכך אינו חייב מיתה שנאמר כי יגח ולא שגיחוהו:

גמרא

הא גופא קשיא- הגמרא מפרטת:

אמרת שור של חרש שוטה וקטן שנגח שור של פקח פטור - ק"ל אלמא אין מעמידין אפטרופוס לתם להיות במקום הבעלים לקיים 'והועד בבעליו' ויגבה חצי נזק לגבות מגופו. אימא סיפא-

שור של חרש שוטה וקטן שנגח ב"ד מעמידין להם אפטרופוס ומעידין להם בפני אפטרופוס - אלמא מעמידין להם אפטרופוס לתם לגבות מגופו. (תירוץ) אמר רבא הכי קתני: ואם הוחזקו נגחנין מעמידין להם אפטרופוס ומעידין להן בפני אפטרופוס, ומשוינן להו מועד, דכי הדר ונגח לשלם מעלייה.

נחלקו האמוראים ממי גובים את הנזק של שור היתומים.

- א. רבי יוחנן אמר מעליית יתומין.
- ב. רבי יוסי בר חנינא אמר מעליית אפטרופוס.

(קושיה) ומי א"ר יוחנן הכי-

אין נזקקין לנכסי יתומין:

א. רבי יהודה אמר רב אסי אלא א"כ רבית אוכלת בהן.

ב. **ורבי יוחנן אמר או לשטר שיש בו רבית, שלוה אביהן מגוי בריבית, וחוששים להפסד שלהם, או לכתובת אשה משום מזוני, שכל זמן שלא נותנים לה כתובה רשאית לזון מיתומים מתנאי ב"ד.**

להלן שני תירוץ על סתירת הנ"ל:

- א) איפוך - רבי יוחנן אמר מעליית אפטרופוסין.
- רבי יוסי בר חנינא אמר מעליית יתומין.

(קושיה) אמר רבא משום דקשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן, משוית ליה לרבי יוסי בר חנינא טועה?! והא רבי יוסי בר חנינא דינא הוא ונחית לעומקיה דדינא ולא אמר שנזקקין לנכסי יתומים.

ב) **אלא לעולם לא תיפוך - ומזיק שאני.**

עתה הוא מסביר את הטעם של כל אחד מהם:

רבי יוחנן אמר מעליית יתומים - דאי אמרת מעליית אפטרופוס, ממנעי ולא עבדי אפטרופוס.

רבי יוסי בר חנינא אמר מעליית אפטרופוס - וחוזרין ונפרעין מן היתומים לכי גדלי.

מחלוקת תנאים האם מעמידים להן אפטרופין לתם לגבות מגופו

ומעמידים להן אפטרופין לתם לגבות מגופו תנאי היא. דתנאי-

1. שור שנתחרשו בעליו, ושנשתטו בעליו, ושהלכו בעליו למדינת הים:
- א. יהודה בן נקוסא אמר סומכוס הרי הוא בתמותו עד שיעידו בו בפני הבעלים.
- ב. וחכ"א מעמידין להן אפטרופין ומעידין בהן בפני אפטרופין.

2. נתפקח החרש, נשתפה השוטה, והגדיל הקטן, ובאו בעליו ממדינת הים:

- א. יהודה בן נקוסא אמר סומכוס חזר לתמותו עד שיעידו בו בפני בעלים.
- ב. רבי יוסי אמר הרי הוא בחזקתו.

עתה הגמרא מבררת את הברייתא:

אמרו מאי? הרי הוא בתמותו דקאמר סומכוס,

אילימא דלא מייעד כלל בשלוש נגיחות שנגח, הא מדקתני סיפא חזר לתמותו, מכלל דאייעד?

(מסקנה) הרי הוא בתמימותו דלא מחסרין ליה, דהיינו שלא גובים מהם את הנגיחות

של תם מגופו, - אלמא אין מעמידין אפטרופוס לתם לגבות מגופו.

ועל זה חלקו חכמים עליו - כדלהלן:

וחכמים אומרים מעמידין להן אפטרופוס ומעידין להן בפני אפטרופוס - אלמא מעמידין אפטרופוס לתם לגבות מגופו.

עכשיו הגמרא מבררת את הסיפא (2) במה נחלקו סומכוס ורבי יוסי:

וסיפא במאי קמיפלגי?

רשות משנה איכא בינייהו - ר"ל הרשות שנשתנה, שיצא מיד אפטרופוס ונכנס לרשות בעלים, משנה את מצבו.

סומכוס סבר רשות משנה.

ור' יוסי סבר רשות אינה משנה.

[המאירי מבאר שמשנה מזלו וטבעו וחזר לתמותו. הנמוקי" מבאר שיכולים היתומים לטעון

שאם היו מעידים בפנינו היינו עושים שמירה מעולה ולא היה נגח.]

שיטת רבי יעקב

יבואר שתי ברייתות בשיטת רבי יעקב, ויתבאר בגמרא שני אופנים כיצד לבאר את

הברייתא ראשונה (רבא ואב"י), ובנוסף שלושה אופנים לברייתא שנייה, שני ביאורים

לשיטת רבה, ואחד לשיטת אב"י.

[1] ת"ר שור חרש שוטה וקטן שנגח:

רבי יעקב אומר משלם ח"נ.

במאי עסקינן?

אי בתם - פשיטא? דכ"ע נמי ח"נ הוא דמשלם!

ואי במועד-

הגמרא מנסה להבין באיזה רמת שמירה שמר, שישנם שתי רמות והיינו: א. דלת

שיכולה לעמוד רק ברוח מצויה, וזאת נקראת שמירה פחותה, ב. יכולה לעמוד אפילו

ברוח שאינו מצויה, וזאת נקראת שמירה מעולה.

אי דעבדי ליה שמירה מעולה ונפרצה בלילה ופרצוה לטטין, ולכן אינו משלם נזק שלם -

כלל כלל לא בעי לשלומי, אפילו חצי נזק!

ואי דלא עבדי ליה שמירה מעולה - כוליה נזק בעי שלומי!

א. **רבא לעולם במועד, דעבדי שמירה פחותה ולא עבדי ליה שמירה מעולה.**

שיטתו מבוססת על ג' מחלוקות, כמו שהגמרא מפרטת:

סבר לה כרבי יהודה דאמר צד תמות במקומה עומדת, למרות שצד המועד שמר כראוי, אך מ"מ לגבי צד התמות שבו לא שמר כראוי, ולכן צריך לשלם חצי נזק.

וסבר לה כרבי יהודה, דאמר מועד סגי ליה בשמירה פחותה, יש פסוק מיותר לגבי מועד שמקל עליו בשמירה פחותה.

וסבר לה כרבנן דאמרי מעמידין אפטרופוס לתם לגבות מגופו, כרבנן דסומכוס.

ב. אב"י - במועד ולא שמר כלל ומשלם חצי נזק דמועות.

אב"י מקשה לרבה, שאיך יתכן לומר שרבי יעקב סובר כרבי יהודה, ולהלן יבואר שהם

נחלקו:

א"ל אב"י ולא פליגי!?

העולם דכשהלכו בעליו למדינת הים היבין ליה דין חרש ובע"כ דלא שייך האי טעמא וגם אין לומר משום דמשתלם מגופו חשו חכמים שלא יפסיד שורו שהוא דבר מסויים אבל במועד דמשתלם מכל דבר לא חשו דהא לר' ישמעאל ב"ח הוא ויכול לסלוקיה בזוזי וי"ל דהטעם הוא כיון דחס רחמנא על התם שלא ישלם נ"ש הלכך לגבי יתמי חשו עלייהו וכן מי שהלכו בעליו למדינת הים כיון שאין להם בעלים גמורים אלא ע"י תקנת ב"ד בהעמדת אפטרופוס אקילו ביה רבנן וכן המועד נמי בצד תמות אין מעמידין אפטרופוס כיון דחס רחמנא עליה למ"ד צד תמות במקומה עומדת שאם אין השור שוה חצי נזקו אין משלם אלא מגופו:

ק"ל תוספות ד"ה אין מעמידין אפטרופוס לתם לגבות מגופו. תימה מאי טעם דאין מעמידין דאין לומר משום דאין ב"ד נזקקין אלא לנכסים שיש להן אחריות כדאיתא בפ"ק (דף י"ד) גבי שוה כסף ואוקמינן ביתמי דלא דמי כלל דהתם מיירי בהזיקו בחיי האב ומשום דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי ל"ב"ח ואין לומר נמי דהיינו טעם משום דפלגא נזקא קנסא ויתמי לאו בני קנסא נינהו דלמ"ד פלגא נזקא ממונא מאי איכא למימר ועוד אפילו במועד למ"ד צד תמות במקומה עומדת אינו גובה ח"נ של צד תמות ובע"כ דהתם לאו קנסא אלא דינא וגם אין לומר משום דאיהו גופיה כי מזיק פטור דפגיעתו רעה ממונו לא כ"ש ובמועד עבדי רבנן תקנה מפני תיקון

סיכום הדף היומי שקלא וטריא בבא קמא לט

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במו שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

ברייתא שניה מדברי ר' יעקב

[2] והתניא שור של חרש שוטה וקטן שנגח:

ר' יהודה מחייב.

ור' יעקב אומר ח"נ הוא דמשלם.

להלן שתי דרכים איך לבאר את דבריהם, אחד כפי רבה דלעיל, ואחד כפי אביי.

א. אמר רבה בר עולא מה שמחייב ר' יהודה, פירש ר' יעקב והיינו חצי נזק.

ב. רבינא – ליישב שיטת רבה. [יתבאר לקמן שנחלקו לגבי שינוי רשות].

ג. ולאביי, פליגי. הב"ע במועד ולא נטריה כלל.

ר' יהודה סבר צד תמות במקומה עומדת וסבר מעמידין להן

אפוטרופוס לתם לגבות מגופו. לכן גובה על הכל.

ור' יעקב: - ¹³³ולא משלם אלא פלגא דמועד. שסובר שמשלם חצי נזק

בלבד מצד המועדות, אך מצד התמות לא - כדלהלן:

סבר צד תמות במקומה עומדת וסבר אין מעמידין להן אפוטרופוס לתם

לגבות מגופו.

[עד כאן דף לט עמוד ב]

סיכום הדף היומי

שקלא ופריא

בבא קמא מ

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה
ערום עליהן שמעמיד עצמו
תורתו) שנאמר (משלי ח) אני
חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעלוני נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עובריה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

ור' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה סבר ונתן פדיון נפש כתוב.
ורבנן – אין, פדיון נפשו כתוב, מיהו כי שיימין בדניזק שיימין.
הפגישה של רב אחא עם רב נחמן

משבח ליה רבא לר"נ אודות בדרב אחא בר יעקב דאדם גדול הוא.
א"ל רב נחמן **לכשיבא לידך** רב אחא **הביאהו לידי.**
הגמרא מספרת את השאלות שרב שאלו:

כי אתא לגביה א"ל רב אחא בעי מינאי מילתא?

בעא מיניה: שור של שני שותפין¹³⁵ כיצד משלמין כופר?

לענין נזקים אין להסתפק, מכיוון שהתורה הקפידה על הנזק של הנזק, וברור שכל אחד משלם חצי נזק, אך לגבי כופר שהוא כפרה ישנו בספק.
להלן צדדי ספקו:

אם תאמר **משלם האי כופר, והאי כופר - כופר אחד** אמר רחמנא, ולא שני כופרין.
אם תאמר **האי חצי כופר, והאי חצי כופר: כופר שלם¹³⁶** אמר רחמנא, ולא חצי כופר.

אדיתיב וקא מעיין בה רב אחא חזר רב נחמן בשאלה נוספת:

א"ל תנן חייבי ערכין, ממשכנין אותן גזבר ההקדש, שמא ישהה אותם.

חייבי חטאות ואשמות, אין ממשכנין אותן מכיוון שהם לכפרה, ואין אדם מתעצל בה.
להלן ספקו:

חייבי כופרין מאי?

כיון דכפרה הוא כחטאת ואשם דמי, מחמר חמיר עילויה ולא בעי משכוניה,
או דלמא כיון דלחבריה הוא דבעי מיתבא ליה, ממונא הוא ולא לגבוהה הוא, ולא חמיר עליה, ובעי משכוניה.

עוד סברה נוספת:

אי נמי, כיון דהוא לא חטא, וממוניה הוא דאזיק, לא חמיר מילתא עילויה, ובעי משכוניה.

רב אחא עונה לו:

א"ל שבקן אסתגר בקמייתא נאלמתי בראשונה, ובה אני כבר לא יודע לענות.
שור שהזיק ברשות השואל

ת"ר-

1) שאלו בחזקת תם ונמצא מועד והזיק ברשות השואל, בעלים משלמין חצי

נזק, ושואל משלם חצי נזק, ששמירת שור תם קבל עליו, אך את חלק

המועדות שבו, הבעלים משלמים מכיוון שלא הודיעוהו.

הועד בבית שואל, דהיינו שנגח ג' פעמים במשך ימי שאלתו, והחזירו לבעלים, בעלים משלמין חצי נזק, ושואל פטור מכלום.
(תירוץ) משום דא"ל

עתה הגמרא דנה על המקרה הראשון של הברייתא:

אמר מר שאלו בחזקת תם ונמצא מועד, בעלים משלמין חצי נזק, ושואל חצי נזק.

(קושיה) ואמאי? לימא שואל ליה למשאל תורא שאילי, אריא לא שאילי דהיינו שמירה יתירה לא קיבלתי עלי.

עד עתה, למדנו שתי ברייתות בדברי רב יעקב, ראשונה [1], שביאר רבא שמדובר בשור מועד בשמירה פחותה, ומשלם חצי נזק מצד תמותו. ובברייתא שניה [2], מדובר גם בשור המועד לשלם חצי נזק מצד תמותו, ולא נחלקו רבי יהודה עם רבי יעקב. אמנם אבי ביאר את הברייתא השנייה שכן נחלקו האם מעמידים אפוטרופוס לתם לגבות מגופו. ובברייתא הראשונה מבאר אבי שהוא **במועד** ולא שמר כלל ואזי משלם חצי נזק על הצד מועדות, אך לגבי צד תמות למדנו לעיל שאינו משלם. עתה הגמרא מחשבת את הסוגיא בכל זאת, ומקשה על שיטת רבה.

אמר ליה רב אחא בר אבבי לרבינא-

בשלמא לאביי דאמר פליגי שפיר – מעמיד את הברייתא הראשונה דווקא במועד, שבתם לא משלם כלל.

(קושיה) אלא לרבא דאמר לא פליגי ברייתא [2] – וסובר שמעמידים אפוטרופוס לגבות לתם מגופו:

אדמוקי לה במועד ברייתא [1], **נוקמא בתם:**

ישנם שתי שיטות לגבי תם באיזה רמת שמירת זקוק לשומרו, דהיינו: מעולה או פחותה.
ולפי זה, העמיד רבה במקרה שפשע בשמירתו ולכן צריך לשלם.

לר"י - דעבד ליה שמירה פחותה ולא עבד ליה שמירה מעולה.

אי לר"א בן יעקב - דלא עביד ליה שמירה כלל.

דתניא ר"א בן יעקב אומר אחד תם ואחד מועד ששמרן שמירה פחותה פטורין.
מה יתחדש אם רבא יבאר כך:

והא קמ"ל ר' יעקב דמעמידין להן אפוטרופין לתם לגבות מגופו – אבל אם מדובר במועד, א"א לדייק כך משום שיש מקום לטעות ולהבין שמשלם נזק שלם, אך בתם פטור לגמרי.

(תירוץ) א"ל הכי קאמר: חדא דאית ביה תרתי טעמא – ר"ל מכיוון שסובר שלא נחלקו רבי ורבי יעקב, לכך השמיע את דינו במועד ונלמד מזה שני דברים: שמועיל שמירה פחותה במועד אך לא בתם, ובנוסף שמעמידים אפוטרופוס לגבות תם מגופו.

להלן דברי רבינא, בלבאר את שיטת רבה הברייתא [2] דלעיל באופן אחר, ושכן ישנו מחלוקת בין רבי יהודה ורבי יעקב, אך לענין אחר לגמרי מהברייתא [1].¹³⁴

ד. רבינא אמר רשות משנה איכא בינייהו כגון דהוא מועד ונתפקח החרש ונשתפה השוטה והגדיל הקטן:

ר"י סבר הרי הוא בחזקתו.

ר' יעקב סבר רשות משנה.

דיני כופר – שור שהרג אדם

ת"ר אפוטרופסים משלמין מן העלייה הנתק ואין משלמין כופר.

מאן תנא כופרא כפרה, ויתמי לאו בני כפרה נינהו?

א. **א"ר חסדא - ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה היא דתניא נתן**

פדיון נפשו:

רבנן: דמי ניזק.

ר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה: דמי מזיק.

כך רצה לברר מחלוקתם:

דרבנן סברי כופרא ממונא הוא.

ור' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה סבר כופרא כפרה.

ב. **א"ר פפא לא, דכ"ע כופרא כפרה הוא- ולכן הברייתא קאי ככ"ע.**

רבנן סברי בדניזק שיימין בגופו של נהרג, ובכך מתכפר מזיק.

ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה סבר בדמזיק שיימין.

עתה הוא מבאר כיצד כל אחד דרש את הפסוק לענין כופר:

דרבנן נאמרה שיתה למטה כופר¹³⁶ כופר יושת עליו ונאמרה שיתה למעלה דמי ולדות

לגבי אדם שנגף באשה והמית את ולדה.

מה להלן דמי ולדות בדניזק, אף כאן כופר בדניזק.

¹³⁴ כך ביארו התוספות רבנו פרץ והרשב"א.

¹³⁵ תוספות ד"ה שור של ב' שותפין. **בשני שוורים של שנים לא מצי למיבעי דלר"י בן בתירא דאמר (סנהדרין דף עח.) בהכוחו עשרה בני אדם בזה אחר זה האחרון חייב ה"נ האחרון חייב ואי בבת אחת כולן פטורין ממיתה דכמיתת בעלים כך מיתת השור וכיון דפטורין ממיתה פטורין מכופר למ"ד לקמן אין השור בסקילה אין הבעלים משלמין כופר:**

¹³⁶ תוספות ד"ה כופר שלם אמר רחמנא ולא חצי כופר. דוקא לענין כופר דכפרה היא דמסתמא כפרה שלימה צריכא אבל לענין התשלומין אמר לקמן במרובה (דף עא:) ה' בקר ואפילו ה'

חצאי בקר [לגבי טבח ומכר בהמה של שותפים והודה לאחד מהם] ושה אפילו מקצת שה דפ' אותו ואת בנו (חולין דף עט:) ודמו [אפילו] מקצת דמו דכיוסי הדם (שם דף פח.) וחצי מתנות דהזרוע (שם דף קלב.) [בהמה שנולדה מתייש ומצב] ובכור ואפילו מקצת בכור [לגבי בכור יש לגוי בעלות] דריש בכורות (דף ג. ושם.) לא שייך לאתויי הכא וההיא דחומש ולא חצי חומש דפ' יש בכור (שם דף מח:) שייך טפי והא דמשלם תם חצי כופר לר' יוסי הגלילי היינו כופר שלם דידיה וכן המית מי שחציו עבד וחציו בן חורין דהשולח (גיטין דף מב:) דמשלם חצי כופר ליורשים היינו כופר שלם דידיה:.

שיקלא וטריא

בבא קמא מ

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעלו נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עובריה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

- א. **רב אמר כשר - אנוס הוא.** [בדף הבא הגמרא מביאה ברייתא כמותו].
ב. **ושמואל, פסול - שהרי נעבד בו עבירה.**

(תירוץ) אמר רב הכא במאי עסקין שהכיר בו שהוא נגחן. אבל לא ידע שנגח כבר ג'

פעמים, ולכן משלם חצי נזק בלבד.

ונימא ליה תם שאילי, מועד לא שאילי

סוף סוף אי תם הוה, פלגא נזקא בעית שלומי, השתא נמי זיל שלים פלגא נזקא.

[עד כאן דף מ עמוד א]

ונימא ליה אי תם הוה משתלם מגופו ולא מהעלייה.

(תירוץ) משום דא"ל סוף סוף, את לאו תורא בעית שלומי לדידי?!

הגמרא ממשיכה להקשות מדוע השואל חייב לשלם חצי נזק. להבנת העניין: ישנה

מחלוקת האם חצי נזק היינו מדין קנס או חיוב ממוני, אם זה קנס הבעלים יכולים

להיפטר מחיובם כשהם מודים בו.

ונימא ליה אם תם הוה מודינא ומפטרינא,

ואפילו למ"ד פלגא נזקא ממונא -

נימא ליה אי תם הוה, הוה מעריקנא ליה לאגמא.

(מסקנה) **אלא הכא במאי עסקין כגון דאקדים בי דינא ותפסיה.**

עתה הגמרא מקשה לאיך גיטא, שתפטור המשאל מתשלומים, כדלהלן:

אי הכי בעלים אמאי משלמים חצי נזק?

נימא ליה אתפסתיה לתוראי¹³⁷ בידא מאן דלא מצינא לאשתעווי דינא בהדיה

דהיינו הב"ד:

(תירוץ) משום דא"ל אי אהדרתיה ניהלך, לאו מינך הוה שקלי ליה?!

ונימא ליה אי אהדרתיה ניהליה, הוה מעריקנא¹³⁸ ליה לאגמא?

(תירוץ) משום דא"ל סוף סוף, לאו מעלייה הוה משתלמי?!

הניחא היכא דאית ליה נכסי,

(קושיה) היכא דלית ליה נכסי מאי איכא למימר?

משום דא"ל כי היכא דמשתעבדנא לדידך, הכי נמי משתעבדנא להאיך¹³⁹, מדר'

נתן דתניא-

רבי נתן אומר מנין לנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו מנין שמוציאין מזה

ונותנים לזה ת"ל ונתן לאשר אשם¹⁴⁰ לו ולא כתוב לאשר הלווה.

2 הועד בבית שואל והחזירו לבעלים משלמין חצי נזק ושואל

פטור מכלום.

עכשיו, הגמרא מנסה להבין את הסיפא של הברייתא, ומקשה סתירה מהרישא לסיפא,

ולבסוף מסיקה שלושה תירוצים, ואחד מהם שמשנתנו שנויה במחלוקת תנאים:

(קושיה) **סיפא רשות משנה,** כשחזר השור מועד לבעלים, חוזר להיות תם, ולכן משלם

חצי נזק.

רישא רשות אינה משנה, דהיינו שמשלמים לניזק נזק שלם, ולא אומרים שכשנכנס בבית

השואל נעשה תם?

א. א"ר יוחנן - **תברא מי ששנה זו לא שנה זו** - מחלוקת תנאים.

ב. רבה - **רישא וסיפא רשות אינה משנה.**

וסיפא היינו טעמא משום דא"ל לאו כל כמינך, ולאו שלך היה, דמייעדת ליה לתוראי

ולא מהרת בו.

ג. רב פפא - **רישא וסיפא רשות משנה.**

ורישא היינו טעמא משום דכל מקום שהולך שם בעליו עליו.

[משנה] שור האצטדין אינו חייב מיתה.

נתבאר במשנה דינו של שור האצטדין, שלימדו אותו ליגח, שאם הרג אדם לא הורגים

אותו. ועתה הגמרא דנה כיצד הדין לגבי מזבח והיינו האם כשר לקרבן, שבדרך כלל

שור הנוגח אסור להקריבו.

איבעיא להו מהו לגבי מזבח?

דב'ר אלבגי ישראל ואמרת אלקים אדם כי יקריב מקם קרבן ליהוה מן הבהמה
מן הבהמה ומן הצאן תקריבו את הקרבנות:

(קושיה) **מיתבי** להלן כיצד הברייתא דורשת את הפסוק הנ"ל.

מן הבהמה מקצת בהמות ולא כולן, **להוציא את הרובע ואת הנרבע** ע"פ הבעלים או עד

אחד, שלמרות שאינו נהרג, פסול לקרבן.

מן הבהמה, **להוציא את הנעבד** שעשאו ע"ז והשתחוה לו.

מן הצאן, **להוציא את המוקצה** דהיינו שיחידו להקריב לע"ז.

ו מן הצאן, **להוציא את הנוגח** שהרג אדם ע"פ בעלים או על פי עד אחד, שאינו נהרג.

הברייתא ממשיכה בדברי רבי שמעון, ששואל מדוע הוצרך הכתוב לכתוב רובע ונוגח,

שהרי ישנם בשניהם עבירה וגם נסקלים בעדים:

אמר רבי שמעון אם נאמר רובע, למה נאמר נוגח?

ואם נאמר נוגח, למה נאמר רובע?

מפני שיש ברובע שאין בנוגח, ויש בנוגח שאין ברובע:

למטה הוא מפרט:

רובע, עשה בו אונס כרצון - ר"ל הנרבע שהיה אנוס גם נסקל.

נוגח, לא עשה בו אונס כרצון כתוב 'כי יגח' ולא כשיגחיהו.

נוגח, משלם כופר.

רובע, אינו משלם את הכופר.

לפיכך הוצרך לומר רובע, והוצרך לומר נוגח.

עתה הגמרא מדייקת מהברייתא שנוגח באונס מותר להקריב, ומקשה לשמואל.

קתני מיהת: רובע עשה בו אונס כרצון. נוגח לא עשה בו אונס כרצון.

למאי הלכתא? לאו לקרבן?!

(תירוץ) **לא, לקטלא** כלומר לענין לסקול את השור בעדים, לכן ה"א שאפילו במקרה שהרג

ברצון כשר לקרבן, כיוון שהוא יותר קל לגבי סקילה.

הכי נמי מסתברא, ומוכרח לומר כן.

דאי אמרת לקרבן, נוגח לא עשה הכתוב בו אונס כרצון, לאו אונס ידידיה כתיב,

ולאו רצון ידידיה כתיב?

אלא לאו לקטלא.

רובע אינו משלם את הכופר

עכשיו הגמרא מנסה להבין כיצד רובע אינו משלם כופר, ויתבאר שני ביאורים בזה

והנפק"מ ביניהם.

אמר רב נוגח משלם את הכופר, רובע אינו משלם את הכופר.

ה"ד?

אילימא דרבעה וקטלה, מה לי קטלה בקרנא, מה לי קטלה ברביעה בשניהם היה

אמור להתחייב?

ואלא דרבעה ולא קטלה - האי דלא משלם כופר, משום דלא קטלה הוא?

[עד כאן דף מ עמוד ב]

¹³⁷ תוספות ד"ה הוה מעריקנא ליה לאגמא. **תימה** מה טענה היא זו א"כ היה עושה שלא כדין ובשלמא לרבי ישמעאל דאמר ב"ח יניחו יחא קצת דאיכא למימר דהוה אכלנא ליה התם או מזבינא ליה ולא הוה אלא כמזיק שעבודו של חבירו ופטור אבל לר"ע דאמר שותפין יניחו אי הוה מעריק היה גוזל לו שורו לניזק ועוד דב"ד ינדוהו אם לא ישלם אם יש לו ונ"ל שרוצה לומר מתוך דברים אלו שהייתי עושה היה ניזק מתפשר עמי בדבר מועט והיה מחול לי ונמצא שהפסדתי כל היתרון:

¹³⁷ תוספות ד"ה אי הכי בעלים אמאי משלמין ח"נ לימא ליה אתפסתיה לתוראי כו'. **וא"ת והרי הוא לא התפסו בידיים** דהא קדים ב"ד ותפסוה והוא לא היה יודע שהוא מועד וי"ל דמיד כשנגח היה לו לחוש יותר שמא היה מועד דנהי דקודם נגיחה אין לו לחוש כ"כ לפי שאין הפסד מזומן דשמא לא יגח אבל לאחר שנגח מזומניו ב"ד לתופסו והיה לו לחוש להזהר שלא יפול ביד בית דין:

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא מא

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במו שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (טוטה כא):

לעלו נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עובדיה חיים בן רחל זיל
ת.ג.צ.ב.ה

ח. רבינא אמר במכירין את בעל השור, ואין מכירין את השור ואזי השור לא נהרג בשניים הראשונות, ובשלישי הוכר השור.

(קושיה) מאי ה"ל למעבד? מדוע אנו מחייבים את בעל השור לשלם, הרי לא ידע על כך לפני זה.
(תירוץ) משום דאמרי ליה ' תורא נגחנא אית לך בבקרך, איבעי לך נטורי כולי בקרך'.

'בעל השור הנקי' – ששה דרשות

יבואר בגמרא עד דף מב ע"ב שש שיטות מה הפסוק 'בעל השור נקי' בא ללמד. ולבסוף נביא סיכום על כל השיטות.

שור הנסקל אסור בהנאה – מקור הדין

וְכִי־יִגַח שׁוֹר אֶת־אִישׁ אֹו אֶת־אִשָּׁה וָמֵת סָקוּל יִסְקַל הַשּׁוֹר וְלֹא יֵאָכַל אֶת־בְּשָׂרוֹ וְבָעַל הַשּׁוֹר נָקִי:

דתניא ממשמע שנאמר סקול יסקל השור איני יודע שנבילה היא ונבילה¹⁴⁰ אסורה באכילה ('מלא תאכלו כל נבלה'), מה ת"ל לא יאכל את בשרו? מגיד לך שאם שחטו לאחר שנגמר דינו אסור באכילה – לומדים שצריך לסקולו ועוד שאסור באכילה.

בהנאה מניין? ת"ל ובעל השור נקי - שמעון בן זומא אומר כאדם שאומר לחבירו יצא פלוני נקי מנכסיו ואין לו בהם הנאה של כלום.

עד עתה, למדנו שאיסור אכילה לאחר גמר דין לומדים מ'לא יאכל', ואיסור הנאה לומדים מ'בעל השור נקי'. עכשיו הגמרא מפריכה שלא מסתבר ללמוד כך, משום שסתם לשון 'אכילה' שכתוב בתורה משמע אפילו בהנאה, כמו שיתבאר, ולפי הדרשה הנ"ל אנו לומדים איסור אכילה בלבד. לכן מציעה הגמרא לדרוש באופן אחר: שהפסוק 'לא יאכל' בא ללמד איסור הנאה אחרי הסקילה ומ'בעל השור נקי' יש דרשות אחרות שאפשר ללמוד ממנו. כדלהלן:

(קושיא) ממאי דהאי לא יאכל את בשרו - להיכא דשחט לאחר שנגמר דינו הוא דאתא? דילמא היכא דשחט לאחר שנגמר דינו, שרי.

והא לא יאכל היכא דסקליה מיסקל הוא דאתא וכדר' אבהו:

א"ר אלעזר דא"ר אבהו א"ר אלעזר כל מקום שנאמר 'לא יאכל' 'לא תאכל' 'ולא תאכלו': אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה עד שיפרט לך הכתוב כדרך שפרט לך בבבילה – דהיינו שלגבי נבילה כתוב לא יאכל וממשיך לומר שמותר בהנאה, ומזה מוכיח שבסתם איסור אכילה כלול גם הנאה.

(תירוץ) הני מיילי היכא דנפקא לן איסור אכילה מלא יאכל, הכא איסור אכילה מסקול יסקל נפקא.

ומוכיחה הגמרא שאם הפסוק בא לאסור הנאה גרידה למה לא השתמש בלשון הנאה בלבד – כדלהלן:

דאי ס"ד לאיסור הנאה הוא דכתיב, נכתוב קרא 'לא יהנה' אי נמי 'לא יאכל' את בשרו למה לי? אלא אע"ג דשחטיה כעין בשר אסור.

[עד כאן דף מא עמוד א']

(קושיא) מתקיף ואימא ה"מ היכא דבדק צור ושחט בה לאחר גמר דינו, דמיחזי כסקילה והיינו כעין סקילה, אבל שחטיה בסכין לא אסרה התורה.

(דחיה) מידי סכין באורייתא כתיב שתהא שחטיתו יותר חשובה משחטית צור?! ועוד, תניא בכל שוחטין בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה.

א. אמר אביי לעולם דרבעה ולא קטלה, דאתיוה לבי דינא וקטלוה לאשה, שישנה בחיוב מיתה (נרבעת) - [אכן, אם רבעה והמיתה, הבעלים חייבים בכופר].

מהו דתימא כמאן דקטלה דמי¹³⁹ ושייך להתחייב כופר, קמ"ל.

ב. רבא אמר לעולם דרבעה וקטלה. יש הבדל בין נגח אדם ולבין הרג את האשה ע"י הבעילה, וכך מבאר: קרן כוונתו להזיק, האי כוונתו להנאת עצמו הוא.

במאי פליגי?

ברגל שדרסה על גבי תינוק בחצר הניזק-

לאביי משלם כופר. לרבא, לא משלם כופר.

הגמרא חוזרת על המחלוקת בין רב ושמואל האם שור האיציטדין כשר למזבח:

תניא כוותיה דרב שור האיציטדין, אינו חייב מיתה. וכשר לגבי מזבח מפני שהוא כמעושה.

מתניתין

שור שנגח את האדם ומת. מועד, משלם כופר. ותם, פטור מן הכופר. וזה תם שגם בו כתוב 'סקל יסקל' וזה מועד חייבין מיתה.

וכן בבן קטן וכן בבת תינוקית. [יתבאר בגמרא שדורשים מהפסוק].

נגח עבד או אמה, נותן שלשים סלעים בין שהוא יפה מאה מנה, ובין שאינו יפה אלא דינר אחד:

גמרא

כיצד יתכן שהשור נעשה מועד אם הוא נהרג בנגיחה ראשונה

יבואר בסוגיין שמונה אופנים כיצד ישנו מקרה כזה, ואת חלק מהם הגמרא מפריכה – כדלהלן:

וכי מאחר דמתם קטלינן ליה, מועד היכי משכחת לה?

א. אמר רבה הכא במאי עסקינן כגון שאמדוהו לשלשה בני אדם – ר"ל שרץ אחריהם וברחו מפניו, והם שיערו שאם לא היו בורחים היה הורגם.

(קושיה) רב אשי אמר אומדנא לאו כלום הוא?

ב. רב אשי - הכא במאי עסקינן כגון שסיכן לשלשה בני אדם, טרם שנגח את השניים הראשונים ומתו, נגח את השלישי ואחר כך מתו כולן.

ג. רב זביד אמר כגון שהרג שלשה בהמות ולאחר מכן הרג את האדם.

(קושיה) ומועד לבהמה הוי מועד לאדם?!

ד. רב שימי כגון שהרג שלשה עובדי כוכבים.

(קושיה) ומועד לעובדי כוכבים, הוי מועד לישראל?!

ה. רשב"ל כגון שהרג שלשה בני אדם טרפה שאינו חייב מיתה עליהם, שאדם הרוג הרג.

(קושיה) ומועד לטרפה, הוי מועד לשלם?!

ו. רב פפא - דקטל וערק לאגמא אחרי שהעידו בו, דקטל וערק לאגמא.

ז. רב אחא בריה דרב איקא - כגון שהוזמו זוממי זוממין – ר"ל שנגח שתי נגיחות והעידו בו ב' כיתי עדים, ובאה כת אחת והזימום ונפטר, וכשנגח נגיחה שלישית והעידו בו העדים, באה אותה כת להזימם, והזימו אותה הכת אף על ההזמות הראשונות.

הניחא אי ליעודי תורא בעינן שפיר, הרי נגח ג' נגיחות בג' ימים, למרות שנתקיימה העדאתו בבת אחת.

(קושיה) אלא אי ליעודי גברא בעינן, מימר אמר ליה לא הוה ידענא ב' הנגיחות הראשונות כדי שאשומר את שורי?

כגון דאמרי המזימין כל אימת דקטיל תוריה, גביה הוה קאי, ובעל השור ראה אותם.

[שפודין ש בהן פקועה את פטר חמור וה"ה כאן] בפ"ק דבכורות (דף יב.) ובפרק בהמה המקשה (חולין דף עד:) ואפילו שחוט מוכח ביומא (דף מט: נ.) דמקרי פר וכ"ש בן פקועה וי"ל בלאו הכי פריך שפיר ולפי המסקנא ניהא דנפקא לן מבשרו אע"ג דשחטיה ועבדיה כעין בשר[ניחא שולמדים לאופן ששחטו מבשרו]:

¹³⁹ תוספות ד"ה כמאן דקטלה דמי. וא"ת ומה פשע השור היא הרגה עצמה שהרי הביאתו עליה וי"ל כמו שפירש ר"ח שקפץ עליה השור לרבעה ואלבשה בה יצרה ונתרצה ואפילו למ"ד בכתובות פ' נערה (דף נא:) תחילתה באונס וסופה ברצון דמותר היינו תחילת ביאה באונס אבל הכא תחילת ביאה זו ברצון ואסורה לכ"ע וה"ה שנהרגה:

¹⁴⁰ תוספות ד"ה איני יודע שהיא נבילה. וא"ת אצטרך לבן פקועה לרבנן דרבי מאיר דלא בעי שחטיה (חולין דף עד.) וכ"ת דלא אקרי שור [אינו בדין סקילה] הא לענין פטר חמור מקרי שה

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא מא

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעלו נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עובדיה חיים בן רחל זיל
ת.ג.צ.ב.ה

משל לצייד ששולה דגים מן הים: משכח רברבי שקיל [2] מתי שחוזר ומוצא זוטרי שקיל. [1] זאת אומרת, שאפילו שהראיה חזקה בתחילה, מ"מ כשמוצא עוד ראיה, אפילו קטנה ממנה, מביאה.

[עד כאן דף מא עמוד ב]

כעת, הגמרא מסיקה שלומדים מ'לא יאכל' איסור אכילה והנאה אחרי שנגמר דינו, כדברי רבי אבהו. ולפי זה, לא צריכים את הדרשה המובאת לעיל 'בעל השור נקי', ולכן שואלת הגמרא כיצד ידרשו ממנו.

והשתא דנפקא לן איסור אכילה ואיסור הנאה תרויהו מ'לא יאכל', האי בעל השור נקי למאי אתא?
א. להנאת עורו - סלקא דעתך אמינא לא יאכל את בשרו כתיב - בשרו אסור, ועורו מותר.

מ'את' - לא דריש [כדלקמן]

ב. והנך תנאי בב"ק מפקי ליה: לחצי כופר, ר"ל ששור תם שהרג את האדם אינו משלם חצי כופר כפי דינו לגבי נזיקין אלא פטור לגמרי, ולדמי ולדות, דהיינו שאם נגח אשה מעוברת והרג את העובר, אינו משלם דמי ולדות לבעל כמו שאדם שנוגף משלם. לפי דעה זו, מהיכן נלמד איסור הנאת עורו:

הנאת עורו מנא להו? מאת בשרו את הטפל לבשרו.
'אתין' שבתורה

הדעה ראשונה לא דורשת 'את' כמו שמבואר להלן:

דתיניא שמעון העמסוני ואמרי לה נחמיה העמסוני היה דורש כל אתין שבתורה כיון¹⁴¹ שהגיע לאת ה' אלהיך תירא פירש. אמרו לו תלמידיו: רבי כל אתין שדרשת מה תהא עליהם? אמר להם: כשם שקבלתי שכר על הדרישה כך קבלתי על הפרישה. עד שבא רבי עקיבא ולימד את ה' אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמי¹⁴².

דרשות נוספות בפסוק של בעל השור נקי

יבואר שתי ברייתות שיש בהם משא ומתן בין ר"ע ור"א מדוע הוצרך לכתוב 'ובעל השור נקי', והביא ר"א ביאורים שונים. בהמשך הגמרא תדון באיזה מהם דן ר"א ברישא:

[1] ת"ר ובעל השור נקי.

רבי אליעזר אומר נקי תם מחצי כופר שלא תשווה לנזקים וישלם חצי כופר.

ר"ע למטה תמה איך יתכן שהוצרך פסוק לכך:

אמר לו ר' עקיבא, והלא הוא עצמו אין משתלם אלא מגופו! הביאהו לבית דין וישלם לך? שהבעלים יכולים לטעון 'הביאהו לב"ד ואשלם לך'.

אמר לו רבי אליעזר כך אני בעיניך?! שדיני אין מדרשי בזה שחייב מיתה? אין דיני אלא כשהמית את האדם על פי עד אחד או על פי בעלים.

(קושיה) על פי בעלים?! מודה בקנס הוא¹⁴³. [גם על עד אחד היה יכול להקשות, שגם בו פשוט שפטור.]

(תירוץ) קסבר כופרא כפרה. לכן, ה"א שמתחייב לשלם אפילו בעד אחד או כשמודה.

ברייתא שנייה דר"א

[2] תניא אידך-

אמר לו רבי אליעזר, עקיבא כך אני בעיניך?! שדיני בזה שחייב מיתה, אין דיני

אלא במתכוון: להלן מספר מקרים שפטור מסקילה כמבואר לקמן (מד):

להרוג את הבהמה, והרג את האדם.

למצרי, והרג ישראל.

לנפלים, והרג בן קיימא.

מהשתי הבריות הנ"ל, הוכח ר"א בשנייה יותר חזקה מבראשונה, שהרי ע"פ פי עד אחד או בעלים, יותר קל לפרוך שמודה בקנס פטור, ובעד אחד גם פשוט, שתמיד צריך שני עדים כדי שישלם.

הי אמר ליה ברישא?

א. רב כהנא משמיה דרבא אמר מתכוון [2] אמר ליה ברישא.

¹⁴³ תוספות ד"ה מודה בקנס הוא. דקיימא לן פלגא נזקא קנסא ונראה דהוא מצי למפרך אעד אחד דאין סברא לומר שלא יחשוב מרשיע עצמו כשמודה [ר"ל גם בעד אחד, אם הבעלים מודים הם פטורים, ואין לומר לא יכולים...]. ואין רוצה לישבע ואף על גב דעל ידי העד בא עליו חיוב זה אלא הפשוט יותר נקט:

¹⁴¹ תוספות ד"ה כיון שהגיע לאת ה' אלהיך תירא פירש. אע"ג דפ"ק דקדושין (ד' ל:): דריש נאמר איש אמו ואביו תיראו ונאמר את ה' אלהיך תירא השהו הכתוב מורא אב ואם למורא שמים (היה לו לומר שהפסוק בא לרבות כיבוד אב ואם) לא הוה ניחא ליה למדרשיה לאוקמי לעשה תירא:

¹⁴² תוספות ד"ה לרבות ת"ח. וא"ת מפני שיבה תקום למה לי תיפוק ליה מהכא וי"ל דהכא ברבו מובהק כדתנן (אבות פ"ד משנה י"ב) מורא רבך כמורא שמים או ברב מופלג דהוי כעין רבו:

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא מב

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במו שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעלו נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עובדיה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

קושיה) מתקיף לה רב אדא בר אהבה אטו באסון תליא מילתא, בכוונה תליא מילתא.

ד. אמר רב אדא בר אהבה **אנשים** כי נתכנו זה לזה, אע"ג שיש אסון באשה, יענשו. כי נתכנו לאשה עצמה לא יענשו, ולא שוורים דאפילו נתכנו לאשה עצמה יענשו – לשלול הבנה זו:

כתב רחמנא בעל השור נקי דפטירי.
וכן כי אתא רב חגי מדרומא אתא ואייתי מתניתא בידיה כוותיה דרב אדא בר אהבה.

[עד כאן דף מב עמוד א]

דרשת ר"ע – 'בעל השור נקי'

להלן ברייתא שר"ע דורש את הפסוק בעל השור נקי לענין תשלומי עבד. הגמרא מביאה שלושה ביאורים מדוע הוצרך הפסוק לכותבו, ורק הביאור האחרון נשאר בלי קושיה. תניא אידך- בעל השור נקי:

ר"ע אומר נקי מדמי עבד.
ונימא רבי עקיבא לנפשיה - והלא עצמו אין משתלם אלא מגופו?! הביאהו לבית דין וישלם לך?

להלן מספר ביאורים על איזה מקרה דיבר ר"ע, שנצרך דרשת בעל השור נקי:
א. אמר רב שמואל בר רב יצחק כשקדם בעליו ושחטו לפני גמר דינו.

מהו דתימא לישתלם מיניה, קמ"ל שלא, הואיל ובר קטלא הוא, אע"ג דשחטיה לא לישתלם מיניה.

(קושיה) אי הכי, לרבי אליעזר נמי כשקדם ושחטו?! אם זאת כוונת ר"ע, מדוע לא עלה על דעתו שר"א יתרוץ שהפסוק בא למעט כופר מזמן שקדם ושחטו.

(תירוץ) ה"נ, וסבר דלמא אית ליה טעמא אחרינא דעדיף מהאי ונימא ליה.
ורבי אליעזר נמי לישני ליה שקדם ושחטו?!

אמר לך התם הוא דנתכוון להרוג את הבהמה והרג את האדם, דשור לאו בר קטלא הוא כלל, דס"ד אמינא ניהיב, אצטריך קרא למעוטי.

אבל הכא בשור שנגח עבד דמעיקרא בר קטלא הוה, ולכן בתחילת דינו נפטר מממון ולא חלה עליו חיוב תשלומים, לא צריך קרא אע"ג דשחטיה.

(קושיה) ולר"ע נמי ודאי הכי הוה¹⁴⁶?
ולכן הגמרא חוזרת ומבררת באופן אחר, כדלהלן:

ב. רב אסי בשם רבי יוסי ברבי חנינא-
סלקא דעתך אמינא הואיל ואמר ר"ע אף תם שחבל באדם, משלם במותר נזק שלם, משתלם נמי [דמי עבד] מעלייה, אינו יכול לפטור את עצמו בטענת שיביא את שורו לב"ד.

כתב רחמנא בעל השור נקי.
כל ההבנה הזאת מבוססת על זה ששור תם שחבל באדם משלם נזק שלם מן עלייה, אמנם הגמרא מוכיחה שר"ע לא סובר כך:

אמר ליה רבי זירא לרב אסי והא תבריה ר"ע לגזיזיה?!

(קושיה) דתניא ר"ע אומר יכול ישלם מן העלייה? ת"ל כמשפט הזה יעשה לו מגופו משלם, ואינו משלם מן העלייה.

ב. רב טביומי משמיה דרבא אמר המית^[1] אמר ליה ברישא.
משל לצייד ששולה דגים מן הים: משכח זוטרי^[1] שקיל, משכח רברבי^[2] שדי זוטרי, ושקיל רברבי.

דרשת רבי יוסי הגלילי – 'בעל השור נקי'

וְכִי־יִנְצוּ אֲנָשִׁים וְנִגְפוּ אִשָּׁה הָרָה וְיָצְאוּ יְלֵדֶיהָ וְלֹא יִהְיֶה אִסּוֹן עֲנוּשׁ יַעֲנֹשׁ כְּאִשּׁוֹר יִשִּׁית עָלָיו בְּעַל הָאִשָּׁה וְנָתַן בְּפָלְלִים:

תניא אידך- בעל השור נקי:

רבי יוסי הגלילי אומר נקי מדמי ולדות דהיינו דנגח את האשה והמית את ולדה.
אמר לו ר"ע הרי הוא אומר כי ינצו אנשים - אנשים ולא שוורים, ולא צריך פסוק זה להוציאו?

(קושיה) שפיר קאמר ר"ע – איך רבי יוסי יתרוץ את הקושיא הזאת?
א. אמר רב עולא בריה דרב אידי איצטריך-
ס"ד אמינא אנשים: ולא שוורים הדומין לאנשים,

מה אנשים מועדין, אף שוורים מועדין פטר אותם הכתוב - הא תם מיחייב. ולכן¹⁴⁴
כתב רחמנא בעל השור נקי דפטור. לומר שאל תדרוש מ'אנשים', ולכן יוצא להיפך, שמועד חייב ותם פטור.

אמר רבא יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא?! איך יתכן ס"ד כזאת, לומר שתם יתחייב יותר ממועד?!
ב. אמר רבה איצטריך-

ס"ד אמינא אנשים ולא שוורים הדומין לאנשים: מה אנשים מועדין, אף שוורים מועדין. וק"ו לתמין דפטירי. מכך יוצא שכולן פטורים, לכן בא הפסוק הדר כתב רחמנא בעל השור נקי: תם פטור ומועד חייב.

(קושיה) א"ל אביי אלא מעתה גבי בושת נמי נימא הכי¹⁴⁵:
להלן פסוק לגבי בושת, שהוא מתייחס עליו.

כִּי־יִנְצוּ אֲנָשִׁים יִחַדּוּ אִישׁ וְאָחִיו וְקָרְבָה אֶשֶׁת הָאָחֵד לְהַצִּיל אֶת־אִשְׁתּוֹ מִיַּד מְכָרוֹ וְשָׁלְחָה יָדָהּ וְהִצִּיקָהּ בַּמִּבְשָׁיו:
וְקָצְתָה אֶת־כַּפֶּה לֹא תִחוּס עֵינָיָהּ:

וכך תדרוש:

אנשים ולא שוורים הדומין לאנשים: מה אנשים מועדין אף שוורים מועדין, וקל וחומר לתמין דפטירי. מכך יוצא ששור פטור מבושת ולכן הדר כתב רחמנא בעל השור נקי תם פטור ומועד חייב- הרי ק"ל לקמן (פ): שתם ומועד פטורים מבושת.

וכ"ת ה"נ וכן הוא סובר כך:
אי הכי ליתני בעל השור נקי רבי יוסי הגלילי אומר פטור מדמי ולדות ומבושת?

ומדוע בברייתא לעיל דרש לדמי וולדות בלבד.
ג. אביי ורבא דאמרי תרווייהו-

אנשים אין אסון באשה, יענשו. יש אסון באשה, לא יענשו כיוון שמתחייב מיתה, קם ליה בדרכה מינה - ולא שוורים, דאע"ג דיש אסון יענשו.

הדר כתב רחמנא בעל השור נקי דפטור.
לגבי אדם המתכוון להרוג אדם מסוים ולבסוף הרג אדם אחר שהוא פטור ממיתה, ישנה מחלוקת האם מתחייב ממון או לאו. לפי מ"ד אחד מתחייב, ולומד שהפסוק למטה 'ולא יהיה אסון' מתייחס גם על חברו שהיה מתכוון להורגו ולבסוף הרגו, אפילו שהרג את האשה מתחייב בממון. ולפי זה, ה'אנשים' של הפסוק שייענשו כולל אפילו מקרים שיש אסון לאשה, ועם כל זאת, חייב לשלם. על פי זה, אנו דורשים אנשים ולא שוורים אפילו כשיש אסון, וחוזרת השאלה, מדוע צריך פסוק 'בעל השור נקי'.

¹⁴⁴ תוספות ד"ה כתב רחמנא בעל השור נקי דפטור. ואצטריך למיכתב אנשים דאי לא כתב אלא בעל השור נקי הוה מוקמינן נקי מחצי כופר והוה מחייבין בין תם בין מועד בדמי ולדות אבל השתא דכתיב אנשים למעוטי מועד אית לן לאוקמי פטור דנקי אתם דלא להו יציבא בארעא וכו':

¹⁴⁵ תוספות ד"ה גבי בושת נמי נימא הכי אנשים כו'. דגבי בושת כתיב כי ינצו אנשים יחדו איש ואחיו דמאיש בעמיתו לא נפקא אלא צער לחודיה וריפוי ושבתי נפקא מהזה כדאמרין בהמניח (לעיל דף לג). ואפילו לר"ע דמאיש בעמיתו נפקי כולו מודה הוא דבושת לא נפיק מיניה אלא צער וריפוי ושבתי שרגילין להיות ע"י חבלה דומיא דנתינת מום אבל בושת דרגיל להיות רוב פעמים בלא חבלה לא נפיק מאיש אלא מאנשים וא"ת וריפוי ושבתי בין לר"ע ובין לרבנן לילף מאנשים דכתיב גבי ריפוי ושבתי וכי יריבון אנשים וי"ל דקים ליה לגמרא דהווא

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא מב

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעילוי נשמת
דינה ליבה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

ובנזקין לא אמר ר"ע?!

הברייתא למטה מתייחסת לתשלומי דמי ולדות, והיינו אדם שהכה אשה מעוברת ולא הרגה, והרג את הולד שהתשלומים שייכים לבעל, ובנוסף ישנם תשלומי נזק וצער בעצם החבלה השייכים לאשה.

קושיה (וקושיה) והתניא הכה את האשה ויצאו ילדיה נותן:

נזק וצער לאשה, ודמי ולדות לבעל.

אין הבעל, נותן ליורשיו.

אין האשה, **נותנת ליורשיה** נזק וצער. – אלמא דאפילו שאר נזקים ששייכים בה בעודה חיה, לא שייכים לבעל ואינו יורש אותה.

היתה שפחה ונשתחררה^{קמח} כלומר הייתה משוחררת ונתעברה מעבד ממשוחרר **או**

גירות דהיינו שהעובר מגר, ומתו שניהם, פטור **זכה** המזיק בדמיה שאין להן יורשים, ונכסיהם כהפקר, והמזיק זכה לפני כולם. [אכן ישראלית מישראל, יש להם ליורשים. אם השפחה עדיין

לא נשתחררה, ואז האדון זוכה בה ולא היא.]

ג. רבא-

אצטריך ס"ד אמינא הואיל ומחמיני בעבד יותר מבן חורין והיינו: שבן חורין יפה סלע, נותן סלע, שלשים, נותן שלשים, ועבד יפה סלע, **קמ"ב** נותן שלשים - משתלם נמי דמי עבד מן העלייה כתב רחמנא בעל השור נקי.

תניא כותיה דרבא-

בעל השור נקי - ר"ע אומר נקי מדמי עבד. והלא דין הוא! הואיל וחייב בעבד וחייב בבן חורין, מה כשחייב בבן חורין, חלקת בו בין תם למועד שתם פטור מכופר, אף כשחייב בעבד, נחלק בו בין תם למועד!

ועוד, ק"ו - ומה בן חורין שנותן כל שוויו, חלקת בו בין תם למועד, עבד שאינו נותן אלא שלשים, אינו דין שנחלק בו בין תם למועד, ואזי תם פטור מכופר.

לא, מחמיני בעבד יותר מבן חורין:

שבן חורין יפה סלע, נותן סלע, שלשים, נותן שלשים.

ועבד יפה סלע, נותן שלשים - יכול יהא חייב ת"ל בעל השור נקי נקי מדמי עבד:

[עד כאן דף מב עמוד ב]

סיכום כל הדרשות של בעל השור נקי

ישנם שש הדרשות:

1. שחט שור הנסקל לאחר גמר דינו – תנא דברייתא (ר"ש). [מא.]
2. לאסור הנאת עורו של שור הנסקל.
3. ר"א ברייתא [1] – נקי מחצי כופר. [מא:]
4. ר"א ברייתא [2] – שור תם שהרג בלא כוונה פטור מכופר [מא:]
5. רבי יוסי הגלילי – נגח אשה ופטור דמי וולדות. [מב]
6. ר"ע – שור נגח עבד שפטור.

המית איש או אשה - כופר שייך ליורשי האשה

[שור תם] **וכי-יגח שור את-איש או את-אשה ומת סקול יסקל השור ולא יאכל את-בשרו ובעל השור נקי:**
[שור המועד] **ואם שור נגח הוא מתמל שלשם והועד בבעליו ולא ישמלנו והמית איש או אשה השור יסקל וגם-בעליו יומת:**

תנו רבנן-

המית איש או אשה - אמר ר"ע וכי מה בא זה ללמדנו?

אם לחייב על האשה כאיש - הרי כבר נאמר **כי יגח שור את איש או את אשה?**

אלא להקיש **אשה לאיש** - מה איש, נזקיו ליורשיו, אף אשה נזקיה ליורשיה ר"ל

ואין בעלה יורש אותה.

קושיה (וקושיה) וסבר ר"ע לא ירית לה בעל?!

הפסוק למטה דורשים: שמשפחת הבעל יורש את נכסיו, שלא יתכן לומר שאשתו יורשת, שהרי כתוב ממשפחתו, ולכן דורשים לשארו לומר אידך גיסא, והיינו שהוא יורש ממנה.

ואם-אין אחים לאביו **ונתתם את-נחלתו לשארו** ^{אשתו} **הקרב אליו ממשפחתו וירש אתה** והיתה לבני ישראל לחקת משפט כאשר צוה יהוה את-משה:

והתניא **יורש אותה** מכאן שהבעל יורש את אשתו דברי ר"ע.

בירושת הבעל מאשתו ישנו דין דומה לירושת בכור ליטול בפי שניים, והיינו שדווקא בנכסים שהם מחוזקים ולא בראויים לקבל אחרי מיתתו. להלן הישוב של ר"ל על קושיית הגמרא:

תירוצ אמר ריש לקיש לא אמר אלא בכופר, הואיל ואין משתלם אלא לאחר מיתה, והוה ליה ראוי ואין הבעל נוטל בראוי כבמוחזק.

מאי טעמא? היה מקום לומר שאם נגחוהו ושיערו שעומד למות, יש סברה לומר שמפסיק

כדי לחייב תשלומי כופר, ויחשב ראוי כמוחזק;

אמר קרא והמית איש או אשה ואז השור יסקל וגם בעליו יומת ואז אם כופר יושת עליו.

דהיתה שפחה דהא בהפרה (שם) משמע כדפ"ה **והא דנקט היתה שפחה ונשתחררה** ולא נקט היתה משוחררת משום דע"כ כשאין לה בניים קאמר ולהכי נקט ונשתחררה דמשמע **עתה מקרוב** וה"ה לישראלית נשואה לגר ומת הגר דפטור דהא דמי ולדות לבעלה והא דנקט שפחה וגירות משום דאורחא דמילתא כך דסתם משוחררת נשואה למשוחרר וסתמא גירות לגר:

^{קמ"ב} תוספות ד"ה ועבד יפה סלע נותן ל'. אע"ג דשור ק' אין נותן אלא שלשים מ"מ כיון שנותן קצבה של שלשים אע"פ שאין שוה אלא סלע או יותר שלעולם הקצבה עומדת א"כ [התורה חייבה זאת בלי להתחשב בשווי של השור] גם כשהשור אין שוה כלום קיימת:

^{קמ"ח} תוספות ד"ה היתה שפחה ונשתחררה או גירות זכה. פ"ה **נתעברה מן הגר ומן המשוחרר** וכן משמע בהפרה (לקמן דף מט.) דקאמר לא שנו אלא שחבל בה בחיי הגר ואין לומר כריב"א **שנתעברה בעודה שפחה** דאין לבעל כלום דשל אדון נינהו ועכשיו נשתחררה כדמשמע לישנא

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא מג

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעילוי נשמת
דינה ליבה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

(תירוץ) לא דמים – דלא גרע מיתה מנזיקין, שאפילו שלא הרגו מ"מ חייב לשלם פחת דמיו

ה"ה כאן צריך דמיו לשלם ליורשים.
(קושיה) אי דמים, אימא סיפא-

המית שורי את עבדו של פלוני, אינו משלם על פי עצמו – ששלושים של עבד קנס הן.

הגמרא הבינה, שכמו שלגבי כופר, למרות שפטור מכופר עדיין ישנו בתורת נזיקין, וה"ה לגבי עבד, עדיין תורת נזיקין עליו, ולכן מקשה מדוע פטור מדמים.

ואי דמים, אמאי לא?

[עד כאן דף מג עמוד א]

אמר ליה יכילנא לשנויי לך רישא דמים, וסיפא קנס - מיהו שנויאי דחיקא שתי טעמים לא משנינא לך.

(תירוץ) אידי ואידי דמים- ישנו הבדל יסודי בין תשלומי כופר לקנס, והיינו שבכופר יש מקרה שאפילו בהודאת בעלים מתחייב, כמו שהגמרא מבארת למטה, משא"כ לגבי עבד, אין שום מקרה שיתחייב על פי הודאת עצמו.

מיהו בן חורין דמשלם כופר ע"פ עצמו.

והיכי דמי? דאי אתו סהדי ואסיהדו ביה דקטל, ולא ידעי אי תם הוא אי מועד הוא. ואמר **מריה דמועד הוא דמשלם כופר על פי עצמו**, היכא דליכא עדים משלם דמים. גבי עבד שאינו משלם קנס ע"פ עצמו והיכי דמי?

דאי אתו עדים ואסיהדו ביה דקטל, ולא ידעי אי תם הוא אי מועד הוא, ואמר **מריה מועד הוא, לא משתלם קנס ע"פ עצמו**, היכא דליכא עדים לא משלם דמים.

(קושיה) מתיב רב שמואל בר רב יצחק כל שחייב בבן חורין, חייב בעבד בין בכופר בין במיתה.

כופר בעבד מי איכא? אלא לאו דמים - ולכן כמו שלגבי בן חורין משלם נזק ה"ה לגבי עבד, ואיך הוא תירץ שאינו משלם דמים בעבד.

איכא דאמרי - הוא מותיב לה והוא מפרק לה.

איכא דאמרי - אמר ליה רבה.

(תירוץ) הכי קתני כל שחייב בבן חורין בכונה על פי עדים, כופר, חייב בעבד קנס,

וכל שחייב בבן חורין שלא בכונה ע"פ עדים, דמים, חייב בעבד שלא בכונה על פי עדים, דמים, אבל על פי הודאת עצמו פטור לגמרי אפילו מדמים.

(תירוץ) אמר רבה ור"נ בגרושה – שגרשה אחר החבלה.

(קושיה) אמרי, גרושה נמי, תיפלוג בדמי ולדות ס"ד שלא נקרא בעל אישה אלא בזמן שהיא תחתיו?

(תירוץ) אמר רב פפא התורה זכתה דמי ולדות לבעל אפילו בא עליה בזנות - אמר קרא כאשר ישית עליו בעל האשה. ואבעול קפיד קרא.

ישנה מחלוקת בב"ב באדם שהלווה מעות לאחרים ומת, האם בריבית הוא נחשב כמוחזק, ובנו הבכור יכול לגבות פי שנים מהם: רבי סובר שאפילו הריבית של הלוואותיו יכול לגבות (כל שבח שישביח בכנסי אביהם). ורבנן חולקין (בני מערבא) וסוברים שדווקא בקרן יכול לקבל פי שנים, ונחלקו האמוראים באיזה סוג של הלוואה: רבה סובר שבגבו מעות לאחר מיתת אביהם מקבל פי שניים, ורב נחמן סבר שגבו קרקע. ועתה הגמרא תחשב זאת בסוגייתנו לגבי נזקי אישה כיצד ליחס לבעלה, שכל אחד היה יכול לבאר את הברייתא דלעיל אפילו בשלא נתגרשה.

(קושיה) ונוקמה לרבה כגון שגבו מעות, שבכור לא נוטל פי שניים וה"ה שהבעל אינו יורש מאשתו.

ולר"נ כגון שגבו קרקע קמ"ט.

דאמר רבה גבו קרקע, יש לו, גבו מעות אין לו,

ור"נ אמר גבו מעות, יש לו, גבו קרקע אין לו.

(תירוץ) אמרי הני מילי לבני מערבא אליבא דרבנן, כי קאמרי הכא כרבי.

[אכן, לגבי כופר מודה רבי שאינו יורש, מכיוון שזה חיוב שחל רק אחר מיתה, ושונה מהלוואה.]

סיכום הסוגיא בקצרה:

לפי ר"ע ירושת הבעל הוא דאורייתא. בדברים שטרם גבתה אותם, וצריך להיות שהייתה מוחזקת בו, כדי שהבעל ירש.

לגבי כופר – אינו יורש.

לגבי שאר נזיקים:

לפי רבי – בין שגובה מהמזיק קרקע, או מעות. ובהלוואות אפילו ריבית מקבל.

לפי רבנן – נחלקו אם כשגבו מעות או קרקע הבעל יורש.

שור שהמית את העבד שלא בכונה – האם משלם קנס

אמר ר"ש בן לקיש שור שהמית את העבד שלא בכונה פטור משלשים שקלים שנאמר כסף שלשים שקלים יתן לאדונו והשור יסקל - כל זמן שהשור בסקילה הבעלים משלמין שלשים שקלים, אין השור בסקילה אין הבעלים משלמין שלשים שקלים. [יבאר לקמן דעת רבי יוחנן שמחייב בזה.]

שור שהמית בן חורין שלא בכונה – האם חייב כופר

יבאר בסוגיא זו מחלוקת האם שור שהמית שלא בכונה משלם כופר או לא. למטה מובא דעת רבה שפטור ומחייב דמים בלבד. ובסוף הסוגיא יבאר דעת רבי יוחנן ור"ל שמחייבים.

אמר רבה שור שהמית בן חורין שלא בכונה פטור מכופר שנאמר השור יסקל וגם בעליו יומת אם כופר יושת עליו - כל זמן שהשור בסקילה, בעלים משלמין כופר, אין השור בסקילה, אין בעלים משלמין כופר.

[רבי אליעזר לעיל חולק על זה, שמצריך פסוק לפטור תם בלא כונה מכופר, למרות שלא היה אמור להמית אותו, ומשמע שבמועד חייב בכופר אפילו שאינו נהרג. אכן, רבה מעמיד

את המשנה לקמן (מד) שסובר כמותו.]

(קושיה) איתיביה אביי המית שורי מועד את פלוני או שורו של פלוני ה"ז משלם

ע"פ עצמו – כיוון שהודו הבעלים, אין השור נהרג, ומ"מ כתוב שחייב.

מאי לאו כופר?!

באין לאחר מיתה אבל דמים משלם ולפ"ז חמורה שלא בכונה מבכונה והכי נמי יש חומרא אחרת שלא בכונה מבכונה למ"ד כופר דמי מזיק דפעמים שהניזק שוה יותר מן המזיק ועוד י"ל דנפקא מינה בין דמים לכופר דדמים יכול למחול וכופר אין יכול למחול ואי הוא פשיטא לן דכופר שלם אמר רחמנא ולא חצי כופר הוא נ"מ נמי להא:

קמ"ט תוספות ד"ה ולרב נחמן שגבו קרקע. פי' כגון שגבו נמי קרקע ולא בא למעוטי מעות דהא דחשיב התם ר"נ מעות כמוחזקין היינו גבי מלוה כדפ"ה משום דזוזי יהיב זוזי שקיל אבל הכא לא שייך האי טעמא ור"י מפרש לפי שדרך בני אדם לפרוע מעות חשיב ר"נ מעות מוחזקים [לכן הקשה דווקא בקרקע]:

ק"ד תוספות ד"ה מאי לאו כופר לא דמים. וא"ת למ"ד (לעיל דף מ). כופר דמי ניזק מאי איכא בין דמים לכופר ונראה לר"י כגון שמת המזיק דאין כפרה לאחר מיתה כמו חטאת ואשם דאין

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא מג

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעילוי נשמת
דינה ליבה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

סיכום הסוגיא בקצרה

שור שהמית בן חורין בלא כוונה אינו נסקל.

לגבי כופר:

- רבה סובר שפטור – אין השור בסקילה ואין הבעלים משלמים כופר [וכן רב לקמן דף מד מבאר משנה כך]. מ"מ חייב דמים ליורשים.
  - התנא ר"א סובר שחייב בכופר (כפי כמו שדייק רש"י בדף מב ע"א). וגם רבי יוחנן, כן ר"ל מודה. [וכן שמואל לקמן דף מד מבאר משנה כך].
- שור שהמית עבד בלא כוונה אינו נסקל.
- לגבי קנס (שלושים):
- פוטרי: ר"ל ורבה. בע"פ עדים שלא כוונה – רבה חייב דמים. מודה בקנס – רבה פוטר אפילו מדמים.
  - רבי יוחנן: מחייב כופר. אשו בלא כוונה האם משלם דמים – תיקו.

[משנה] וכן בבן או בבת

ענה הגמרא מביאה מהיכן לומדים ששור שנגח תינוק או תינוקת שהוא נסקל, בין בשור תם ובין בשור מועד. בנוסף יתבאר מדוע לא יכולים ללמוד בק"ו מדיני רוצח, שהתורה לא חילקה אם הנהרג הוא גדול או קטן, כדלהלן:

ת"ר כתוב לגבי שור מועד או בן יגח או בת יגח: **לחייב על הקטנים כגדולים.**

(קושיה) והלא דין הוא – יכולים ללמוד מק"ו ומדוע הוצרך לכתוב במפורש:

הואיל **וחייב אדם** שהרג את **באדם**, **וחייב** מיתה **שור** שהרג **באדם**:

מה כשחייב **אדם באדם**, לא שנא בין קטנים לגדולים 'כי יכה כל נפש אדם' משמע

אפילו קטנים.

אף כשחייב **שור באדם**, לא תחלוק בו בין קטנים לגדולים.

[עד כאן דף מג עמוד ב]

ענה רבא מקשה עליו, שכמו לגבי שורו שלא כוונה, שלמרות שאינו משלם כופר, משלם דמים, ה"ה לגבי אש שהמית אדם שלא כוונה, למרות שלא בר כופר הוא, עם כל זאת שיתחייב לשלם דמים. [בכוונה אין קושיא, שהרי מתחייב בנפשו וקם ליה בדרכה מיניה].

א"ל רבא אי הכי אשו שלא קני כוונה ע"פ עדים נשלם דמים? ומנא ליה לרבא דלא משלם? אילימא מדתנן-

היה גדי כפות לו לגדיש **ועבד סמוך לו, ונשרף עמו, חייב** ועל הגדיש ופטור על העבד שהיה לו לברוח.

עבד כפות לו וגדי סמוך לו, ונשרף עמו, פטור - סבר רבא שהוא פטור על העבד ועל הגדי, והיינו העבד משום שאין תשלומים אלא במקום ששייך קנס (בשור המועד), והגדי משום שהיה לו לברוח. אך אין לומר שפטור משום שהרג את העבד, ואזי חייב מיתה ופטור על הגדי בקם ליה בדרכה מיניה, שהוא סובר שאשו משום ממונו ולא משום חצינו.

(דחיה) **האמר ריש לקיש כגון שהצית בגופו של עבד**, שאפילו למ"ד אשו משום ממונו חייב, **דקם ליה בדרכה מיניה.**

ואלא מהא דתניא-

חומר באש מבבור, שהאש מועדת לאכול בין דבר הראוי לה, בין דבר שאין ראוי לה והיינו ליחנה נירו וסכסכה אבניו - מה שאין כן בבור. וכך מדייק רבא:

ואילו - שהאש משלמת שלא כוונה דמים שאין קם ליה בדרכה מיניה, מה שאין כן בבור שפטור מגזרת הכותב 'שור' ולא אדם, **לא קתני. (דחיה) דלמא תנא ושייר.**

הגמרא חוזרת ואומרת, שבאמת רבא לא הקשה לרבה אלא מסתפק ושואל אותו כיצד הדין והיינו האם אפשר לדמות אש שלא כוונה לשורו שלא כוונה, שאע"פ שלא משלם כופר משלם דמים – כדלהלן:

אלא רבא גופיה אבעווי מבעיא ליה: אשו שלא כוונה מי משלם דמים או לא: להלן צדדי ספקיו:

מי אמרינן גבי שור הוא, דבכוונה משלם כופר, שלא כוונה משלם דמים, אבל אשו דבכוונה לא משלם כופר, שלא כוונה נמי לא משלם דמים, או דלמא, כיון דגבי שורו שלא כוונה, אע"ג דליכא כופר, משלם דמים, גבי אשו נמי אע"ג דבכוונה לא משלם כופר שלא כוונה מיתה משלם דמים, ולא ידעינן, תיקו.

שור שהרג שלא כוונה – תשלומי כופר / שלושים של עבד

להלן שיטת רבי יוחנן הסובר שכופר משלם אפילו שלא כוונה וחולק על רבה דלעיל, בנוסף יבואר מחלוקת האם לגבי תשלומי קנס של עבד שלא כוונה מתחייב או לאו.

אם-כפר ישת עליו ונתן פדיון נפשו ככל אשר יושט עליו:

אם-עבד יגח השור או אמה כסף | שלשים שקלים: יתן לאדניו והשור יסקל:

כי אתא רב דימי א"ר יוחנן **כופר** מה ת"ל **אם כופר**: לרבות כופר שלא כוונה

ככופר כוונה והיינו אפילו שאין השור בסקילה, וחולק על רבה דלעיל.

(קושיה)א"ל אביי אלא מעתה עבד נמי - מה ת"ל **אם עבד?**

לרבות עבד שלא כוונה משלם קנס, כעבד כוונה!

וכי תימא הכי נמי,

(קושיה) והאמר ריש לקיש שור שהמית את העבד שלא כוונה, פטור משלשים שקלים.

(דחיה) א"ל גברא אגברא קא רמית?!

כי אתא רבין א"ר יוחנן עבד, מה תלמוד לומר **אם עבד** לרבות עבד שלא כוונה כעבד כוונה.

(קושיה) ולריש לקיש נמי נימא מדעבד **אם עבד** לא דריש, כופר אם כופר נמי לא דריש?

(תירוץ) אמרי לא, עבד **אם עבד** לא דריש, כופר **אם כופר** דריש – הטעם משום עבד **אם עבד** לא כתיב במקום תשלומין אלא לגבי ניגח כופר **אם כופר** כתיב במקום תשלומין.

ליה דלא משלם דמים היכי דייק מההוא דעבד כפות לו דפטור דלמא ההיא כוונה ודוקא אליבא דמ"ד אשו משום ממונו פריך דהוא דומיא דשור אבל למ"ד אשו משום חצינו היינו אדם המזיק:

קניא תוספות ד"ה אשו שלא כוונה. על פי עדים לשלם דמים כיון דשורו שלא כוונה אע"פ שאין יכול לבא בשום ענין לידי כופר וקנס משלם דמים אם כן באש נמי משלם דמים אע"פ שאין יכול לבא בשום ענין לידי כופר ולא דוקא אשו שלא כוונה דכ"ש אשו כוונה דאי כוונה פשיטא

שיקלא וטריא

סיכום הדף היומי

בבא קמא מד

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעלו נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עובריה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

הגמרא מביאה ק"ו נוסף שיכולים ללמוד מאדם באדם:
ועוד קל וחומר הוא-

ומה אדם באדם, שלא עשה בו רוצח קטנים כגדולים 'איש כי יכה' ולא קטן, חייב בו על הנהרגים הקטנים כגדולים,

שור באדם, שעשה בו השור ההורג **קטנים כגדולים** שהרי שור בן יומו קרוי שור ('שור או כשב כי יולד'), אינו דין שחייב השור סקילה כשהרג על הקטנים כגדולים. עכשיו הגמרא מבררת שלא יכולים ללמוד אדם באדם שישנו בחומרא מסוימת. (דחיה) לא, אם אמרת אדם באדם, שכן חייב בארבעה דברים, תאמר בשור שאינו חייב בד' דברים!?

לכן הוצרך הפסוק לכתוב במפורש:

ת"ל או בן יגח או בת יגח לחייב על הקטנים כגדולים. תם שהרג בן ובת - נסקל

הפסוק למעלה דיבר בשור מועד, ועתה הגמרא מבררת מהיכן לומדים לגבי שור תם שמתחייב סקילה כשהרג קטנים:

ואין לי אלא במועדיו, בתם מנין?

דין הוא - הואיל וחייב באיש ואשה, וחייב בבן ובת:

מה כשחייב באיש ואשה, לא חלקת בו בין תם למועד, כשהרג אחד מהם השור נסקל, אף כשחייב בבן ובת, לא תחלוק בו בין תם למועד. ועוד, קל וחומר-

מה איש ואשה, שכן הורע כחם בנזקין, דהיינו שאם איש או אשה הזיקו אחר הם חייבים בנזקן, לא חלקת בו בין תם למועד,

בן ובת שיפה כחם בנזקין, שחרש, שוטה וקטן פגיעתן רעה החובל בהן חייב והן שחבלו באחרים פטורין, אינו דין שלא תחלוק בהן בין תם למועד!?

אמרת וכי דנין קל תם מחמור מועד להחמיר עליו - ר"ל במה שלמדת מבמה מצינו לומר כמו שלגבי איש ואשה לא חילקת בין תם למועד, ה"ה לגבי בן ובת, נמצא שאנו לומדים דיני תם ממועד, שהרי לולא הפסוק במועד לא יכולים לדרוש את זאת.

אם החמיר במועד החמור שחייב בכופר, תחמיר בתם הקל!?

עד עתה הגמרא הקשתה על ה'לבמה מצינו', ועתה מפריכה את הק"ו דלעיל:

ועוד, אם אמרת באיש ואשה שכן חייבין במצות, תאמר בבן ובת שפטורין מן המצות.

לכך הוצרך לכתוב ת"ל או בן יגח או בת יגח נגיחה בתם נגיחה במועד נגיחה למיתה נגיחה לנזקין.

מתניתין

- 1) שור שהיה מתחכך בכותל ונפל על האדם,
  - 2) נתכוין להרוג את הבהמה והרג את האדם,
  - 3) לכנעני והרג בן ישראל,
  - 4) לנפלים והרג בן קיימא,
- מכל הנ"ל פטור.

גמרא

למדנו לעיל (מג): לגבי שור שהרג אדם שלא בכוונה, שאינו נסקל שדורשים שכמיתת הבעלים כך מיתת השור, ונחלקו אם למרות זאת משלם כופר (רבה, רבי יוחנן). יבאר למטה שגם רב ושמואל נחלקו בזה:

א. **אמר שמואל פטור ממיתה וחייב בכופר** שדרוש 'אם כופר' להביא שלא בכוונה.

ב. **ורב אמר פטור מזה ומזה** שדרוש כל שאינו בסקילה אינו בתשלומי כופר.

(קושיה) ואמאי הא תם הוא ק"ב, והרי לכ"ע שור תם אינו משלם כופר?

(תירוץ) כדאמר רב לגבי שור שנפל על האדם בבור, שלא ממיתים אותו בנגיחות הראשונות כגון שראה עשב ונפל שלא בכוונה עליו, במועד ליפול על בני אדם בבורות דחזא ירוקא ונפל,

הכא נמי במועד להתחכך על בני אדם בכתלים כגון במתחכך בכותל להנאתו (קושיה) ומנא ידעינן? דבטר דנפל קא מתחכך ביה.

[עד כאן דף מד עמוד א']

(קושיה) ואכתי צרות נינהו ולגבי כופר כתיב נגיחה שנעשה מגופו ממש.

(תירוץ) אמר רב מרי בריה דרב כהנא דקאזיל כותל מיניה מיניה דהיינו בדחיפתו וגלגלו כל שעה עד שמפילו עליו אך אינו מכוון להרוג.

תניא כותיה דשמואל ותיובתא דרב-

יש חייב במיתה ובכופר - מועד בכוונה חייב במיתה ובכופר.

יש חייב בכופר ופטור ממיתה - מועד שלא בכוונה חייב בכופר מריבוי מ'אם כופר' ופטור ממיתה.

יש חייב במיתה ופטור מן הכופר - תם בכוונה חייב במיתה ופטור מכופר.

יש פטור מזה ומזה - תם שלא בכוונה פטור מזה ומזה.

הנזקין שלא בכוונה

והנזקין שלא בכוונה דהיינו שור שהזיק שלא בכוונה:

ר' יהודה מחייב -

יליף מכופרו שאמרנו לעיל שחייב - מה כופרו שלא בכוונה חייב, אף הנזקין נמי שלא בכוונה חייב.

מאין ללמוד מקטליה - דנין תשלומין מתשלומין, ואין דנין תשלומין ממיתה. א. ור' שמעון פטר -

יליף מקטליה דשור - מה קטליה שלא בכוונה פטור, אף נזקין שלא בכוונה פטור. מאין מללמוד מכופרו - דנין חיוביה דשור מחיוביה דשור, לאפוקי כופר דחיוביה דבעלים הוא.

נתכוין להרוג את הבהמה והרג את האדם [וכו'] פטור

למטה יבאר הלימוד שכשמיתת הבעלים כך מיתת השור והיינו שור שהרג את האדם נסקל רק אם באופן המקביל בעל השור רצח אדם והיה מתחייב מיתה. מכיוון שכן, נחלקו באופן שהשור כיוון ליגח אדם מסוים ונגח אחר האם נסקל או לאו, וזה תלוי במחלוקת לגבי רוצח שלא בכוונה האם מתחייב מיתה.

הא נתכוין להרוג את זה והרג את זה חייב.

מתניתין דלא כר' שמעון דתניא-

א. ר' שמעון אומר אפילו נתכוין להרוג את זה, והרג את זה פטור.

דאמר קרא השור יסקל וגם בעליו יומת - כמיתת בעלים כך מיתת השור: מה בעלים עד דמיכוין ליה, אף שור נמי עד דמיכוין ליה.

ובעלים גופייהו - דאמר קרא וארב לו וקם עליו: עד שיתכוין לו.

ב. ורבנן - [מתכוון להרוג את זה והרג את זה חייב].

האי וארב לו - אמרי דבי רבי ינאי פרט לזורק אבן לגו לתוך חבורה של כנענים וישראלים.

וי"ל דלרב ושמואל משמע להו לישנא דמתני' דקתני ונפל על האדם שלא היה מתכוין להפילו אלא ממילא אירע שנפל ע"י שהיה מתחכך בו להנאתו ולכך קאמר שמואל היכא דמתחכך בכותל להנאתו כדמשמע לישנא דמתני' דפטור ממיתה וחייב כופר ורב אמר פטור מזה ומזה כדמשמע לישנא דפטור שפטור לגמרי והמקשן היה סבור דהא דנקט במתני' ונפל על האדם ולא קתני להפילו משום דלא מתכוין להפילו על האדם מיירי אבל מ"מ במתכוין להפילו ושלא על האדם משמע ליה שמיירי:

ק"ב תוספות ד"ה והא תם הוא. המקשן סבור שמתחכך בכותל להפילו ולא מתכוין להפילו על בני אדם דא"כ לא היה פטור ממיתה ועל זה מקשה והא תם הוא שאפילו עשה כן כמה פעמים והרג בני אדם שלא בכוונה אין מועד להרוג אדם כדפי' לעיל מדלא אשכחן מועד במתכוין להרוג את הבהמה והרג את האדם ומשני במועד להתחכך על בני אדם פירוש במתחכך להנאתו כדמפרש ואזיל דהוי מועד מתחילתו והוי כאורחיה וא"ת ומי דוחקו לשמואל לומר שחייב כופר יעמידנו במתכוין להפיל הכותל ולא נתכוין להפילו על בני אדם ופטור גם מכופר לפי שהוא תם

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא מד

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן (שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעילוי נשמת
דינה ליבה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

הגמרא מבררת באיזה מקרה התורה הוצרכה לחדש דין זה:

היכי דמי?

אילימא דאיכא תשעה כנענים ואחד ישראל ביניהם - תיפוק ליה דרובא כנענים נינהו?

אי נמי פלגא ופלגא - ספק נפשות להקל לומדים מ'ושפטו את העדה והצילו את העדה'?

(מסקנה) דאיכא תשעה ישראלים ואחד כנעני - שולוא הפסוק היינו אומרים שחייב

מיתה, לפי הסוברים שנתכוון להרוג את זה והרג את זה חייב.

דאע"ג דרובא ישראלים נינהו, כיון דאיכא חדא כנעני ביניהו, הוי ליה קבוע קניי וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי, וספק נפשות להקל.

[מכאן המקור של כל קבוע כמחצה על מחצה דמי.]

מתניתין

שור האשה, ושור היתומים שאין להן אפוטרופוס, שור האפוטרופוס, שור המדבר, שור ההקדש, שור הגר שמת ואין לו יורשין: הרי אלו חייבין מיתה. ר' יהודה אומר שור המדבר, שור ההקדש, שור הגר שמת, פטורין מן המיתה לפי שאין להם בעלים.

גמרא

ת"ר שור שור שבעה פעמים כתובים לגבי שור שנגח אדם, חד לגופה והששה הנותרים להביא:

שור האשה ולא תאמר שבעל השור היינו דווקא זכרים, שור היתומים, שור האפוטרופוס, שור המדבר, שור ההקדש, שור הגר שמת ואין לו יורשין.

ר' יהודה אומר שור המדבר, שור ההקדש, שור הגר שמת ואין לו יורשין, פטורין מן המיתה לפי שאין להם בעלים.

אמר רב הונא פוטר היה רבי יהודה אפילו נגח, ולבסוף הקדיש, נגח, ולבסוף הפקיר-

מקדתי תרתי: שור המדבר ושור הגר שמת ואין לו יורשין -

המוכיח מדוע נקט שני דינים דומים, והיינו:

שור הגר שמת דאין לו יורשין - הוה ליה שור הפקר, היינו שור המדבר?

הא קמשמע לן - דאפילו נגח ולבסוף הקדיש, נגח ולבסוף הפקיר.

תניא נמי הכי יתר על כן אמר ר' יהודה אפילו נגח ולבסוף הקדיש, נגח ולבסוף הפקיר, פטור - שנאמר והועד בבעליו והמית וגו' עד שתהא מיתה והעמדה בדין

וגמר דין (השור יסקל) שוין כאחד

מתניתין

(1) שור שהוא יוצא לסקל:

והקדישו בעליו, אינו מוקדש. שחטו בשרו, אסור.

(2) ואם עד שלא נגמר דינו:

הקדישו בעליו, מוקדש. ואם שחטו בשרו, מותר.

המשנה ממשיכה עם דינים נוספים שאין להם קשר לרישא:

מסרו: לשומר חנם, ולשואל, לנושא שכר ולשוכר - נכנסו תחת הבעלים והיינו

שחייבים בנזקים כמו הבעלים ולכן מועד, משלם נזק שלם, ותם, משלם חצי נזק.

[עד כאן דף מד עמוד ב]

קבוע כו' ועוד כיון דפטר ר"ש אפילו בכולן ישראל עד שיאמר לפלוני אני מכוין לא שייך למדרשה כלל וי"ל דלר' שמעון בכולן ישראל וכנעני אחד ואמר לאותו שעומד שם אני מכוין דפטור מטעם קבוע מוארב לו דכהאי גוונא כולן ישראל חייבין [אכן, הקושיא דתנא דבי חזקיה אינה מתורצת - מהר"ם].

קני תוספות ד"ה : כל קבוע כמחצה על מחצה דמי. מהכא נפקא בכל דוכתי כדאיתא בפ"ק דכתובות (דף טו.) ותימה לר' שמעון קבוע מנא ליה ואין לומר הכא כדמסיק בערכין (דף ז) ובהגשרפין (סנהדרין דף עט.) דר' שמעון יליף נתינה נתינה [גז"ש שלא מתכוון (אשה) עם שחייב ממון, אזי לומדים שאינו חייב מיתה, והוא מיתר] אייתר ליה וארב לו לקבוע דאכתי תנא דבי חזקיה קשה [שהוא סובר שפטור מממון, וצריכים ללמוד מ'ארב לו] מנא ליה דכל